

Motion till riksdagen 2024/25:466

av Isak From och Malin Larsson (båda S)

Brist på bostäder

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler industriellt producerade byggnader i trä och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av fler bostäder i den gröna industriella omställningens spår och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige befinner sig i den största bostadskrisen sedan 90-talet. Mellan januari och juni i år har 5 654 varsel lagts inom byggindustrin, att jämföra med 2 155 under samma period i fjol. Det är en ökning med drygt 160 procent. Sedan i fjol har antalet varslade ökat med 59 procent. Totalt har 2 536 personer inom bygg varslats det första kvartalet i år. Det är det högsta antalet sedan november 2008 (vid tiden när finanskrisen inleddes).

Enligt Byggföretagens konjunkturprognos påbörjas byggnationen av 23 600 lägenheter och småhus under 2024, vilket kan jämföras med Boverkets behovsanalys om 67 300 nya bostäder årligen till och med 2030. För småhusbranschen ökade förvisso orderingsgången i värde med 5 procent till 3,3 miljarder kronor (3,2 miljarder kronor). Orderingsgången för styckebyggda småhus i antal ökade med 12 procent till 1 001 hus (894). Men antal gruppbyggda småhus minskade med 19 procent till 533 hus (655). Antal fritidshus ökade med 100 procent till 70 hus (35).

Hårt pressade småhustillverkare tappar också i exportvärde. Den totala exporten för medlemsföretagen minskade med 25 procent till 327 miljoner kronor (438).

Samtidigt råder i stora delar av Sverige akut brist på bostäder. Inte minst i den gröna industrialiseringens spår i norra Sverige har stora bostadsbehov uppstått. Bostadsbristen leder till segregation i samhället och försämrad rörlighet på arbetsmarknaden. Den leder också till personliga lidanden för människor. Orderingsgång januari–juli 2024 ökade förvisso något jämfört med samma den drastiskt låga perioden 2023.

För att Sverige ska klara av att bygga fler bostäder behöver regeringen, precis som den förra regeringen, vidta åtgärder för att detta ska ske. I modern tid har det inte byggts

så mycket bostäder som under de två föregående mandatperioderna. Men nu ser vi sedan den nya regeringens tillträde att byggandet av bostäder kraftigt kommer att bromsa in. Den nuvarande regeringen verkar hoppas på att marknaden ska lösa bostadsbristen, men det kommer den inte att göra. Det måste till en aktiv politik på bostadsområdet om Sverige ska fortsätta att vara ett framgångsrikt land. Problemet är att när det inte finns bostäder att flytta till kan man inte heller ta jobbet man erbjuds, och det leder i sin tur till att fler blir arbetslösa. Och som en konsekvens av bostadsbristen frodas även kriminalitet och en svart marknad med bostäder. Precis det som vi inte vill se i vårt land. Om man vill se hela Sverige leva, oavsett söder eller norr, måste regeringen aktivt arbeta med att lösa bostadsbristen. Hyresrätter, bostadsrätter eller småhus – allt detta behövs. Många av dessa kan med fördel byggas i trä, vilket skulle ge dubbel verkan: både trevliga bostäder och klimatsmart inbundet kol.

Enligt branschorganisationen Svenskt Trä motsvarar mängden kol i en kubikmeter trä ungefär 0,9 ton atmosfärisk koldioxid eller cirka 1,8 ton koldioxid per ton träprodukter. Själva kolinnehållet i träprodukten utgör enligt Svenskt Trä ungefär hälften av dess massa. Svenskt Trä räknar alltså med en medeldensitet för träprodukter på cirka 480 kg/m³. Densiteten för träprodukter varierar emellertid beroende på träslag och var i trädstammen den sågade träprodukten kommer från. En kubikmeter (m³) sågat virke binder motsvarande ca 0,9 ton koldioxid från atmosfären. Den årliga produktionen av sågade trävaror är för närvarande cirka 18 miljoner m³ i Sverige. Cirka 5 procent av produktionen av sågade trävaror används vid husbyggnad i Sverige, vilket innebär att närmare 0,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter lagras varaktigt om året vid nybyggnation i Sverige.

Just nu byggs det för lite bostäder i Sverige. Samtidigt är klimathotet överhängande och vi behöver ställa om samhällets alla delar, även bostadsbyggandet. Att bygga hus i trä istället för betong medför stora vinster för klimatet samtidigt som vi skapar en hållbar boendemiljö. Trä är ett lätt material. Ett stort trähus väger mycket mindre än ett betonghus. Det innebär att underlaget inte behöver vara lika fast, och markarbetena blir mindre krävande. Trä är ett naturmaterial som inte innehåller några tillsatser eller giftiga ämnen. I trähus mår man bra. Trä är dessutom lätt att transportera; trä är enkelt att flytta dit där huset ska byggas. Transporten kan ske med tåg, båt eller lastbil. Industriellt träbyggande innebär även andra fördelar som kortade byggtider och möjlighet till fler jobb i glesbygd.

Industriellt träbyggande innebär att en stor del av bostadsproduktionen sker i en industri som är anpassad för ändamålet. Arbetet kan effektiviseras så att byggtiden minskar med minst 50 procent jämfört med platsbyggda hus. Mer än halverad byggtid ger billigare bostäder. Industriellt träbyggande innebär en smart, rationell och kvalitets-säker byggproduktion som leder till lägre byggkostnader och färre fel och skador och minskar störningar i trafik och kringmiljö. Genom att byggtiden effektiviseras sjunker även produktionskostnaderna på sikt.

När byggtider kortas och kostnader sjunker ökar möjligheten att producera fler bostäder på kortare tid, vilket kan minska bostadsbristen snabbare i Sveriges kommuner.

Hus med stommar av trä fungerar som kollager och ger även mycket mindre utsläpp av koldioxid under byggprocessen än hus med betongstommar. Som stomme har trä en betydligt lägre klimatpåverkan jämfört med betong, visar en jämförande studie med livscykelberäkningar av klimatpåverkan som gjorts av IVL Svenska Miljöinstitutet tillsammans med Sveriges Byggindustrier.

Inom småhusindustrin dominerar monteringsfärdiga småhus av trä. Denna typ av småhus har en marknadsandel på 85–90 procent. Småhus är den sammanfattande benämningen på enbostadshus, friliggande eller sammanbyggda till parhus, radhus eller kedjehus och friliggande tvåbostadshus.

De två främsta orsakerna till det relativt låga byggandet av småhus är enligt Trähusbarometern bankernas kreditrestriktioner och brist på detaljplanerad tomtmark. Kreditrestriktionerna utgörs av flera delar, bland annat bolånetaket och bankernas ”kvar att leva på”-kalkyler. Enligt TMF framstår dessa faktorer som de största hindren och tillsammans bidrar de till en låg nyproduktion av småhus.

Enligt SCB är andelen lägenheter byggda med stomme av trä ungefär 13 procent inom flerbostadshussektorn på den svenska marknaden. 85 procent utgörs av lägenheter byggda i betong och 2 procent av lägenheterna är byggda i stål. SCB:s statistik omfattar lägenheter i nybyggda ordinära flerbostadshus efter material i stomme. Uppgifterna baserar sig på nyproduktion av ordinära bostadshus och därmed ingår ej speciallägenheter som gruppboenden och studentlägenheter. 67 procent av alla lägenheter med en stomme av trä är helt förtillverkade, 30 procent är delvis förtillverkade och 3,5 procent är platsbyggda.

Enligt riksdagens utredningstjänst är det svårt att få fram några trähusprognoser som sträcker sig längre fram. En erfarenhet från tidigare studier är att det är mycket svårt att göra några prognoser om hur byggandet överhuvudtaget kommer att se ut år 2030; det är för många osäkerhetsfaktorer inblandade.

Trähusindustrin har potential att bli en allt starkare aktör på exportmarknaden där svenska småhus redan idag är en etablerad aktör. Export av flerfamiljshus i trä bör kunna vara nästa steg.

Under många år var det förbjudet att bygga trähus med fler än två våningar i Sverige. Det handlade om brandrisk, en regel som tillkom efter en av de större stadsbränderna. I takt med teknikutveckling och utveckling av brandsäkerhet har denna regel nu tagits bort.

Träbyggnation tar marknadsandelar från konventionell byggteknik och runt om i landet pågår flera spännande projekt med flerfamiljshus som byggs med trä. Flera kommuner har tagit fram strategier för att öka byggnationen i trä.

Produktion i trä är miljövänlig och ger en lång rad fördelar. Vi har en omfattande skogsindustri i Sverige som kan förse husindustrin med material. Skogen är en råvara med god återväxt och svensk skogstillväxt är väldigt hög, men endast cirka fem procent av virkesproduktionen används till byggande i Sverige. Det spill som blir i produktionen kan användas i främst energiproduktion men också som beståndsdelar i exempelvis material för byggsivor. Trähus byggs i stor utsträckning inomhus och är ur arbetsmiljösynpunkt såväl säkrare som drägligare för arbetarna. Antalet transporter till byggarbetsplatser minskar drastiskt då färdiga huselement minskar transportbehovet. Byggtiden blir dessutom mycket kortare än vid nyttjande av konventionell teknik. Det är relevant att tydligare beakta behovet av kortare uppställningstider vid nybyggnation för att minska miljöpåverkan under byggtiden.

Trä är ett förnybart material som binder koldioxid och innebär mindre energikrävande byggprocesser. Valet av byggnadsmaterial ska utgå från möjligheten till inlagring av koldioxid vid renovering och nybyggnation.

Byggsektorn måste förändras radikalt. Det är angeläget att skapa byggnader och miljöer som människor vill vårda och överlämna till kommande generationer. Det finns alltså all anledning att främja ökad byggnation i trä.

Isak From (S)

Malin Larsson (S)